

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФАКУЛТЕТ ОРГАНИЗАЦИОНИХ НАУКА

Радна недеља	Тематска целина		Циљ
14	13. Инструменти макроекономске политике		Стицање знања о стабилизационој и развојној економској политици.
	Тематска јединица	13.1 Буџет и фискална политика	Студент ће бити способан да разуме, препозна и репродукује знања о буџету и значају и деловању фискалне политике.
		13.2 Монетарна политика	Студент ће бити способан да разуме, препозна и репродукује знања о инструментима монетарне политике, њиховом значају и деловању.

Радна недеља	Тематска целина		Циљ
14	13. Инструменти макроекономске политике		СТИЦАЊЕ ЗНАЊА О СТАБИЛИЗАЦИОНОЈ И РАЗВОЈНОЈ ЕКОНОМСКОЈ ПОЛИТИЦИ.
	Тематска јединица	13.3 Девизни курсеви и платни биланс	Студент ће бити способан да разуме, препозна и репродукује знања о девизним курсевима и платном билансу.
	Тематска јединица	13.4 Систем и политика цена	Студент ће бити способан да разуме, препозна и репродукује знања о систему и политици цена (посредне и непосредне мере контроле цена). ³

Радна недеља	Тематска целина		Циљ
14	13. Инструменти макроекономске политике		СТИЦАЊЕ ЗНАЊА О СТАБИЛИЗАЦИОНОЈ И РАЗВОЈНОЈ ЕКОНОМСКОЈ ПОЛИТИЦИ.
	Тематска јединица	13.3 Економска политика у области међународне трговинске размене	Студент ће бити способан да разуме, препозна и репродукује знања о либерализму, протекционизму, трговинску политику и облике заштите

НАСТАВНИ МЕТОД: ПРЕДАВАЊЕ

INSTRUMENTI MAKROEKONOMSKE POLITIKE

Prof. dr Dragana Kragulj
*Fakultet organizacionih nauka
Univerzitet u Beogradu*

- **Budžet je novčani predračun države (državnih organa od opštine do republike) kojim se određuju prihodi državnih organa i rashodi tih organa prema unapred određenim namenama.**
- Budžet usvajaju skupštine, parlamenti, tj. predstavnički organi državnih zajednica u obliku zakona.
- Budžet je zakon *sui generis*.
- Budžet se sastoji iz **budžetskih prihoda i budžetskih rashoda.**

Novčana sredstva za svoje rashode, koji se po pravilu planiraju za godinu dana, država prikuplja na sledeće načine:

- **preko poreza i doprinosa,**
- **profita državnih firmi i korporacija koja prodaju dobra i usluge,**
- **zaduživanjem kod preduzeća i građana,**
- **pozajmljivanjem od domaćih i stranih banaka.**

Restriktivna poreska politika podrazumeva:

- povećanje poreskog opterećenja
 - uvođenje nove vrste poreza,
 - povećanje poreskih stopa,
 - ukidanje postojećih poreskih olakšica itd.

Time se utiče na smanjenje agregatne tražnje.

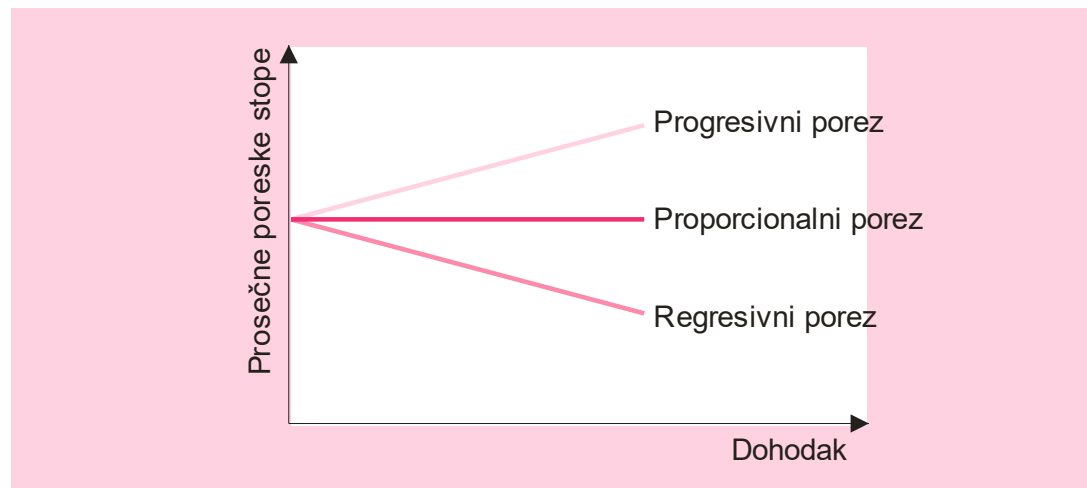
Sprovodi se u fazi prosperiteta.

Ekspanzivna poreska politika podrazumeva:

- smanjenje poreskog opterećenja
 - ukidanje postojećih poreza,
 - smanjenje poreskih stopa,
 - proširenje poreskih olakšica

Time se utiče na porast agregatne tražnje.

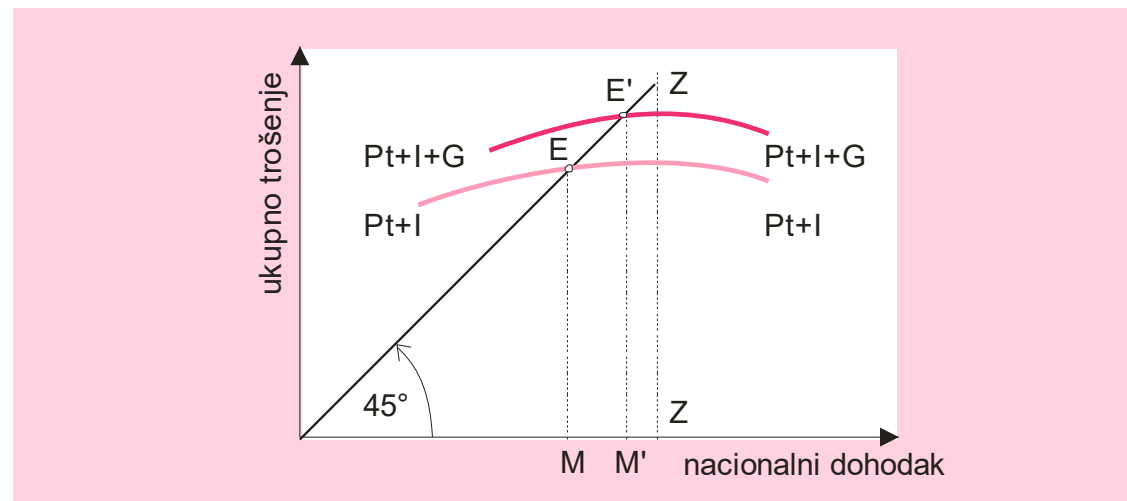
Sprovodi se u fazi pada proizvodnje i zaposlenosti.

- **Državni (javni) rashodi** podrazumevaju rashode države i državnih organa koji su namenjeni finansiranju javnih potreba i javne potrošnje.

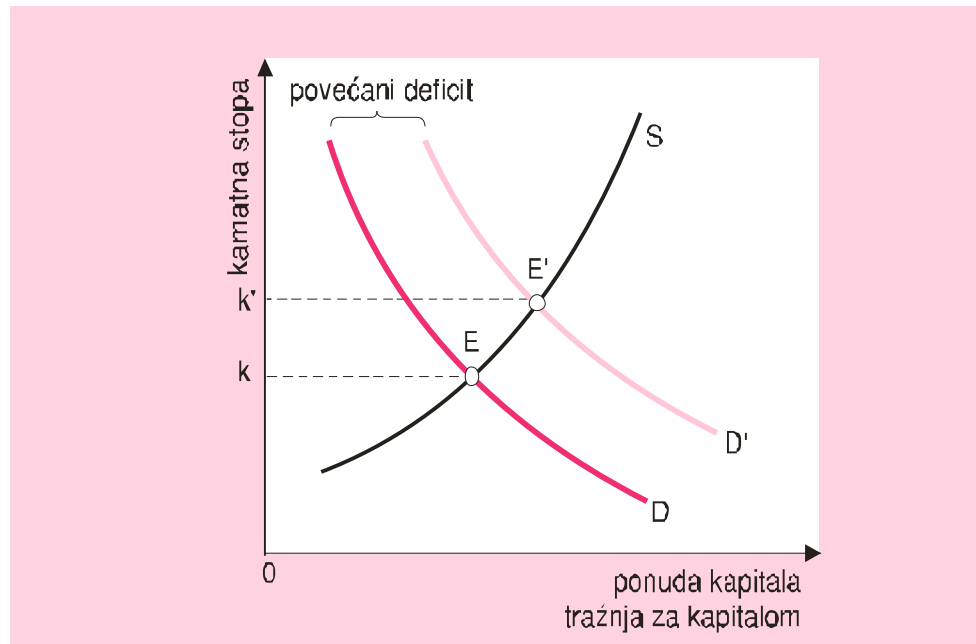
- Politika budžetskog deficita ili suficita je **politika državnih izdataka.**

Ukupno trošenje i porast nacionalnog dohotka

- U razvijenim tržišnim zemljama najznačajniji automatski stabilizatori su:
- **progresivno oporezivanje dohodaka (plata i ostalih primanja) stanovništva i profita preduzeća i**
- **naknade u slučaju nezaposlenosti, socijalna pomoć i ostala transferna plaćanja.**
- Usled izvesnih ograničenja automatskih fiskalnih stabilizatora, država može da sprovodi i **diskrecionu fiskalnu politiku.**

Efekat istiskivanja

- **Monetarna politika** je deo ekonomske politike koju sprovodi država preko svoje centralne (narodne) banke.
- Ovom politikom se **reguliše ponuda novca.**

Osnovne funkcije CB su:

- emisiona funkcija (CB ima ekskluzivno pravo emitovanja novčanica),
- regulisanje količine novca u opticaju,
- obezbeđenje normalnog funkcionisanja bankarskog i finansijskog sistema,
- pružanje usluga poslovnim bankama (delujući tako kao „banka banaka“),
- sprovođenje kontrole bankarskog poslovanja,
- poslovi obavljanja platnog prometa u zemlji i sa inostranstvom,
- upravljanje deviznim rezervama i spoljnim dugom zemlje,
- osiguranje stabilnosti nacionalne valute,
- obavljanje bankarskih poslova za račun države (delujući tako kao „banka države“) itd.

Tri instrumenta monetarne politike:

- **politika obaveznih rezervi poslovnih banaka kod centralne banke,**
- **politika diskontne stope i**
- **politika otvorenog tržišta (tj. prodaja i kupovina državnih hartija od vrednosti).**

- **Dva su ključna razloga** zbog kojih se donose propisi o minimalnom iznosu rezervi koje banke moraju da drže u odnosu na svoje depozite.
- Jedan se odnosi na **obezbeđenje njihove likvidnosti**, tj. sposobnosti da izvrše isplate, ako i kada ulagači to zahtevaju.
- Drugi, takođe, od izuzetne važnosti, tiče se **obezbeđenja kredita za investiranje**.

- **Diskontna (eskontna) stopa** je najniža kamatna stopa po kojoj centralna banka ustupa novac poslovnim bankama, ili po kojoj od tih banaka prima u eskont menice.
- **Eskont menice** je prodaja nedospelog potraživanja uz odbitak kamate od dana eskontovanja do dana dospelosti potraživanja.

- Operacije na otvorenom tržištu (tzv. politika otvorenog tržišta) podrazumevaju **prodaju i kupovinu državnih hartija od vrednosti (državnih obveznica) od strane centralne banke.**
- Ponudom, odnosno, kupovinom državnih HOV, država preko **centralne banke utiče na obim novca u privredi, a preko novca i na nivo privredne aktivnosti.**

- **Otvorena privreda** podrazumeva da jedna zemlja slobodno uspostavlja ekonomske i druge odnose sa privredama širom sveta.
- U savremenim uslovima svaka nacionalna ekonomija je sa svetskom privredom i svetskim tržištem povezana **trgovinskim tokovima** (razmenom roba i usluga) i **finansijskim tokovima** (tokovima novca i kapitala).

- Pod **valutom** se podrazumeva novčana jedinica neke zemlje.

S aspekta njene konvertibilnosti razlikujemo:

- **konvertibilne valute** (mogu se menjati u svim zemljama i za sve valute),
- **ograničeno konvertibilne valute** (mogu se menjati u okviru određenog valutnog područja samo za neke valute) i
- **nekonvertibilne valute** (valute koje se koriste samo u određenoj nacionalnoj ekonomiji).

- **Devizni kurs** predstavlja međusobni odnos vrednosti domaće i strane valute.
- Devizni kurs je cena koja se u jednoj zemlji plaća za neku stranu valutu, tj. **cena strane valute izražena u domaćem novcu.**
- Treba praviti distinkciju između **nominalnog i realnog deviznog kursa.**

- I nominalni i realni devizni kurs, izražavamo u jedinicama stranog proizvoda u odnosu na jedinicu domaćeg proizvoda.
- Ali, razlika je u tome, što je taj proizvod kod nominalnog deviznog kursa **valuta**, a kod realnog deviznog kursa neko **dobro**.

- Glavna determinanta deviznog kursa na dugi rok je paritet kupovne moći, na srednji rok ekonomska aktivnost zemlje i na kratak rok visina kamatne stope.

- Termini **devalvacija i revalvacija**, upotrebljavaju se u slučaju kada zemlja ima **fiksni devizni kurs**.
- **Depresijacija i apresijacija** se vezuju za **sistem fluktuirajućih deviznih kurseva**.

- Devalvacija, kojom se postiže promena deviznog kursa, predstavlja značajnu *odluku države (u okviru fiksnog sistema deviznog kursa)* **da domaća valuta postane jeftinija u odnosu na stranu.**
- Ovom merom se **ozakonjuje proces obezvređivanja domaćeg novca zbog inflacije**, s ciljem da se poboljša konkurentna sposobnost domaće privrede na međunarodnom tržištu.

- Pобољшanje platnog bilansa nastaje u uslovima pozitivne razlike između promena u agregatnom dohotku i agregatnoj potrošnji koje izaziva devalvacija, što se može izraziti formulom:

$$\Delta \mathbf{PB} = \Delta \mathbf{Y} - \Delta \mathbf{P}$$

- $\Delta \mathbf{PB}$ = promena platnog bilansa;
- $\Delta \mathbf{Y}$ = promena agregatnog dohotka;
- $\Delta \mathbf{P}$ = promena agregatne potrošnje.

- Revalvacija je monetarna mera suprotna devalvaciji.
- Revalvacija, kojom se vrši promena deviznog kursa, predstavlja *odluku države (u okviru fiksnog sistema deviznog kursa)* da **domaća valuta postane skuplja u odnosu na stranu.**
- Preduzima se u slučaju **potcenjenosti domaće valute.**

- **Platni bilans** se određuje kao sumarni statistički prikaz svih ekonomskih transakcija koje obavljaju rezidenti jedne zemlje u datom periodu vremena (po pravilu, jedne godine), sa rezidentima druge zemlje.
- Platni bilans se sastoji iz dva glavna podbilansa:
- **bilansa tekućih transakcija i**
- **bilansa kapitalnih transakcija .**

- Sistem cena se izdvaja kao najznačajniji i najsloženiji podsistem celokupnog privrednog sistema kojim se određuju osnovna pravila i metodi obrazovanja cena.
- Sistem cena preko svojih instrumenata deluje, pre svega, u oblasti primarne raspodele, alokacije proizvodnih činilaca i formiranja izvoza, uvoza i uvozne supstitucije.
- Tesno je povezan sa ostalim podsistemima privrednog sistema, tj. sa sistemom raspodele, sistemom proširene reprodukcije, novčano-kreditnim i spoljnotrgovinskim sistemom.
- Potreba razgraničenja sistema cena i primarne raspodele s jedne strane, i sistema cena i režima cena s druge strane.

- **Kontrolu cena čine neposredne i posredne mere.**
- Do neposredne kontrole cena dolazi onda kada **država obustavlja njihovo slobodno tržišno formiranje i uglavnom ih administrativno određuje.**
- Vidovi neposredne kontrole cena su raznovrsni: garantovanje cena, njihovo plafoniranje, blokiranje, zamrzavanje i sl.

- Politika cena obuhvata i **posredne mere** državne regulacije privrednih tokova.
- Najznačajniji posredni uticaj na cene se vrši putem **mera monetarno-kreditne, budžetske, spoljno-trgovinske politike i dr.**

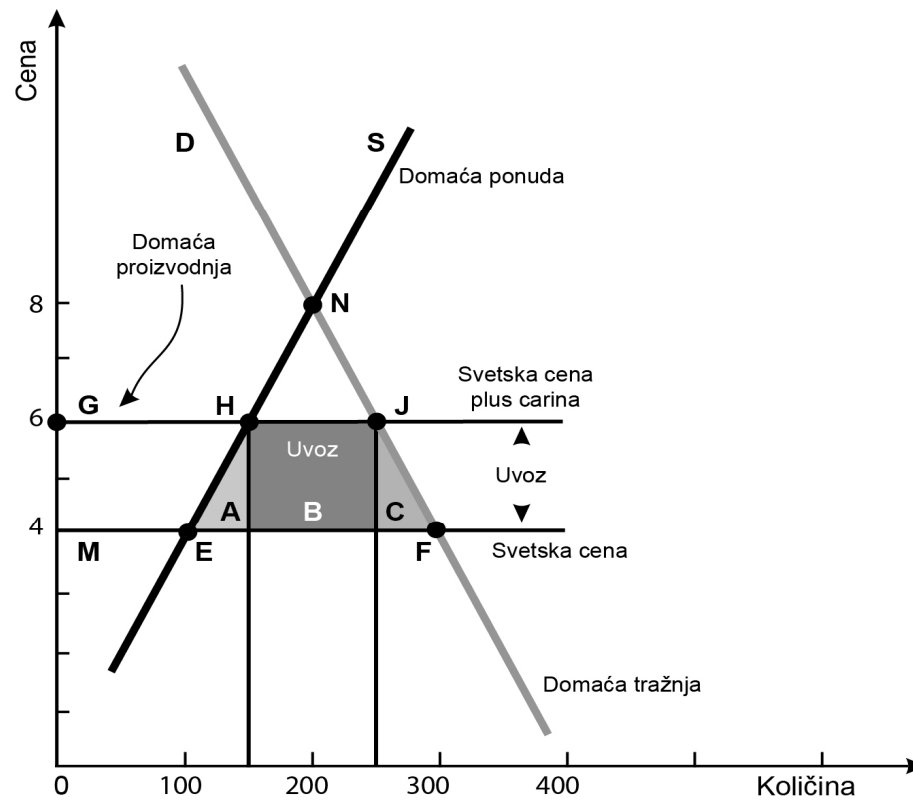
- Tri vrste ekonomske politike i teorije
 - Liberalizam
 - Protekcionizam
 - Intervencionizam

- Teorija apsolutnih troškova (Adam Smit)
- Teorija komparativnih troškova (David Rikardo)

- Trgovinska politika
 - Skup pravila i mera kojima jedna zemlja ostvaruje ciljeve i upravlja svojom trgovinom i plaćanjima po toj osnovi
- Zaštitna politika
 - Na strani uvoza
 - Carine i uvozni režim
 - Na strani izvoza
 - Izvozne stimulacije

Ekonomski trošak carine

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФАКУЛТЕТ ОРГАНИЗАЦИОНИХ НАУКА